

Демчук Н. І.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів*

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Пархоменко Ю. В.

магістр

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Demchuck N.I.

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of finance Department*

Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University

Parkhomenko Yu. V.

Master of

Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

MODERN CONDITION OF UKRAINIAN BANK SYSTEM

Анотація. У статті проаналізовано сучасний стан банківської системи України та визначено особливості її розвитку. Здійснено аналіз фінансових результатів діяльності банків України. Авторами визначено основні фактори, які могли вплинути на розвиток національного банківського сектору. Виявлено актуальні проблеми розвитку вітчизняних банківських установ, зокрема з ліквідністю, прибутковістю. Розглянуто комплекс заходів, спрямований на підтримку стійкого стану вітчизняних фінансово-кредитних установ, своєчасну нейтралізацію і запобігання розвитку дестабілізуючих тенденцій.

Ключові слова: банківська система, стан, розвиток, банк, прибутковість, кредитування, активи.

Вступ та постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки серед основних проблем України, що потребують вирішення, важливе місце посідає завдання формування ефективної банківської системи. Від вирішення проблем банківського сектору значною мірою залежить не тільки успішна діяльність підприємства чи окремої галузі, але й прискорення розвитку економіки країни в цілому. За останні декілька років банківська система України зіткнулася зі світовою фінансовою кризою, політичною та економічною кризами в Україні, які, на жаль, призупинили розвиток банків та підірвали довіру до банківської системи в цілому. Банківські кризи як явище ринкової економіки, в якій виживають найсильніші, сприяють відбору банків. Банк, який не відповідає вимогам зовнішнього середовища, повинен або адаптуватися і використовувати свої сильні сторони, або зникнути. Нормальна банківська діяльність можлива при наявності довіри громадян до своєї держави та її фінансової системи. А нині довіра громадян до банківської системи підірвана. Подальшу долю кожного банку визначають більшою мірою громадяни, що вже є клієнтами банку чи можуть ними стати. Небезпечною для банків є ситуація, коли масові панічні дії населення спроможні знищити банківську систему України. Тому нині питання покращення стану банківської системи та відновлення довіри до неї є вкрай актуальним і потребує активних дій щодо їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем стану та розвитку банківської системи України зробили багато провідних учених та практиків, зокрема О.В. Дзюблюк, В.В. Коваленко, О.Г. Коренєва, К.Ф. Черкашина, О.В. Крухмаль, М.Б. Колісник, С.А. Кузнецова, З.С. Пестовська, Ю.Є. Холодна,

О.М. Рац [1-4; 6] та інші, які в своїх роботах розглядали або окремі проблеми розвитку українських банків, або окремі аспекти їх розвитку в умовах активізації інтеграційно-глобалізаційних процесів та кризи. Проте додаткової уваги потребує дослідження сучасного стану та розвитку банківської системи України у контексті забезпечення безперервності відтворювальних процесів в умовах кризи.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сучасного стану та розвитку банківської системи України в контексті забезпечення безперервності відтворювальних процесів, розгляд комплексу заходів, що спрямовані на підтримку стійкого стану вітчизняних фінансово-кредитних установ, своєчасної нейтралізації і запобігання розвитку дестабілізуючих тенденцій.

Виклад основного матеріалу. Банківська система України сьогодні знаходиться в нестабільному стані і вимушена працювати в умовах політичної, фінансово-економічної і банківської криз. 2014 та 2015 роки були досить важкими для банківської системи.

Для економіки України, і особливо для діяльності комерційних банків, 2015 рік був дуже складним. Причини кризи криються в недосконалої економічної системи країни і загальнодержавних фінансів. Об'єктивні чинники призвели до масового відпливу капіталів нерезидентів, підвищення попиту на іноземну валюту, накопичення платежів за зобов'язаннями держави, оскільки джерела погашення їх через названі вище причини були перекриті. Держава опинилася у переддефолтному стані. Наслідками кризи стали: девальвація гривні, зростання інфляції, втрата ліквідності і платоспроможності деяких банків. На рисунку 1 розглянемо динаміку активів банківської системи України.

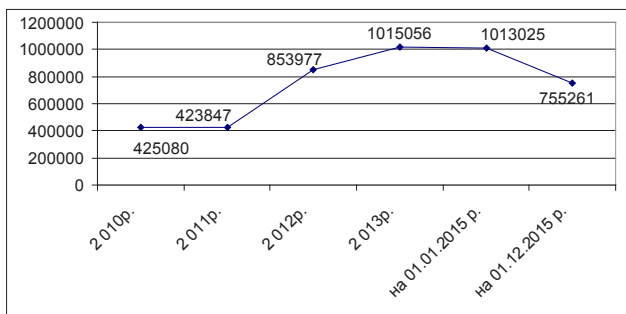

Рис. 1. Динаміка активів банків, млн грн

Складено за даними [5]

У 2013 році зафіксована найвища величина активів банківської системи – 1015056 млн грн. Необхідно також проаналізувати прибутковність активів банків.

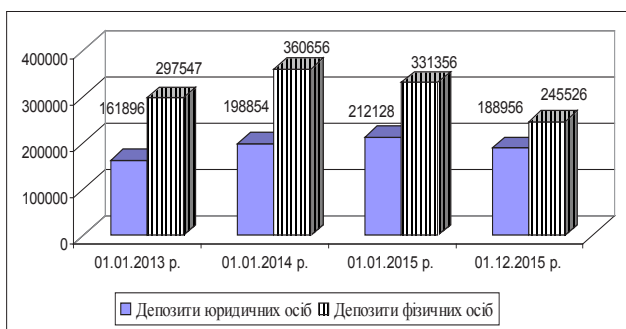

Рис. 2. Величина депозитів юридичних та фізичних осіб, млн грн

Складено за даними [5]

Розглядаючи депозитний ринок України, варто зазначити високий рівень інфляції, який фактично перевищує відсотки по депозитних вкладах та недовіру до банківської системи. Оптимальна структура банківської системи України – це така її побудова, за якої динамічний розвиток вітчизняної економіки може бути максимально забезпечений повним набором основних банківських продуктів, яких потребують суб'єкти ринку.

За даними Національного банку України [5], доходи банків України за січень–листопад 2015 року становили 191,3 млрд грн, витрати – 248,6 млрд грн. Збиток по системі банків станом на 1 грудня 2015 року становив 57,3 млрд грн. За листопад 2015 року фінансовий результат діючих банків становив (-1,0 млрд грн) проти (-3,7 млрд грн) у жовтні. На зменшення збитку головним

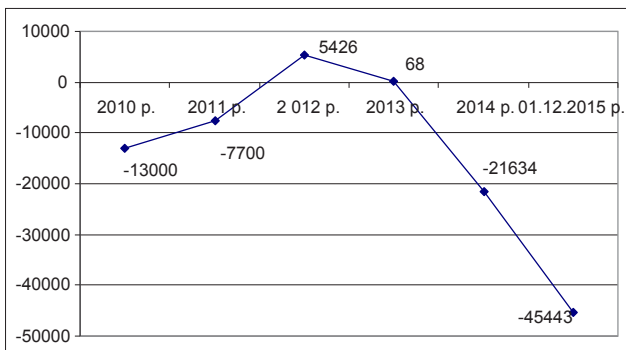

Рис. 3. Величина фінансового результату, млн грн

Складено за даними [5]

чином вплинуло скорочення відрахувань у резерви на можливі втрати від активних операцій. Так, за листопад поточного року у резерви було відраховано 6,9 млрд грн, що на 30% менше, ніж у попередньому місяці (за жовтень – 9,8 млрд грн). Станом на 01.12.2015 74 банки отримали прибуток на загальну суму 4,1 млрд грн, у тому числі за листопад – 77 банків на загальну суму 3,2 млрд грн [5].

Зменшення обсягу депозитів, яке спостерігається з 2013 р., стало першим сигналом погіршення ліквідності як окремих банків, так і банківської системи загалом. Це зменшення мало не лише кількісний, але й якісний характер, адже воно призвело до різкого погіршення платоспроможності та ліквідності окремих вітчизняних банків. Збитки банків виникли внаслідок зниження процентних доходів, значних відрахувань у резерви, погіршення якості кредитних портфелів, значних адміністративних витрат.

Станом на 01.12.2015 зареєстровано 79 комерційних банків, що на 38% менше рівня 2012 року (рис. 4).

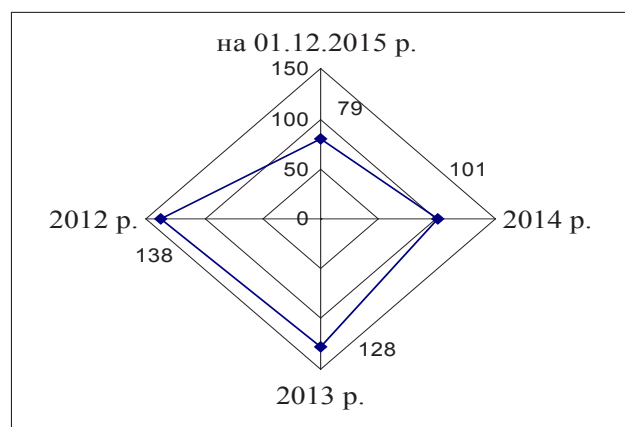

Рис. 4. Динаміка кількості банків України

Складено за даними [5]

За досліджуваний період відбулося істотне погіршення фінансової стійкості банківських установ і виведення низки банківських установ з ринку. Зниження основних макроекономічних показників економіки України, зростання соціальної напруги, тривалість і інтенсивність військових дій, різкі курсові коливання, непрогнозована політика регулятора призводять до істотного розбалансування діяльності банків.

Кредитна активність банків буде низькою, якість кредитних портфелів різко погіршає. Погіршення платоспроможності клієнтів пов'язане із зменшенням фактично генерованого грошового потоку внаслідок девальвації гривні та зменшення виручки від продажу товарів і послуг підприємствами окремих галузей. Банки будуть вимушені йти на компроміс з позичальниками по валютних кредитах, оскільки не усі клієнти банківської системи можуть собі дозволити виплачувати відсотки по курсу гривні від 20 до 30 UAH/USD. Можна чекати подальшого накопичення збитків у зв'язку із скороченням операційних прибутків банківських установ і вимушеним доформуванням резервів через погіршення якості кредитних портфелів. Проблеми з ліквідністю в банківській системі посилюватимуться. На тлі низького припливу депозитів, багато банків зіткнуться з кризою ліквідності.

Варто зазначити, що присутність у банківському секторі країни іноземного капіталу має свої позитивні моменти: впровадження новітніх банківських технологій; збільшення кредитних ресурсів і забезпечення стабільності джерел їх формування; здешевлення банківських

послуг і впровадження системи страхування банківських ризиків; підвищення конкурентоспроможності і кваліфікаційного рівня банківських працівників до європейських стандартів надання послуг.

Водночас присутність іноземного капіталу у банківській системі несе деякі загрози для фінансової стійкості України: відтік капіталів за кордон з негативними наслідками для платіжного балансу країни; ймовірність посилення іноземного контролю над банківською системою й економікою держави; переважне кредитування підприємств з високими прибутками і низькими ризиками, тоді як брак кредитних ресурсів відчувають стратегічні для нашої економіки підприємства; перехоплення іноземними банками вигідних видів діяльності і менш ризикованої клієнтури, що загрожує банкрутством місцевим банкам; наростання розриву між розвитком фінансового і реального секторів економіки.

Підвищення ефективності діяльності банків є необхідною передумовою подальшого розвитку банківської системи України, а пошук шляхів її стабілізації зумовлює необхідність створення дієздатних програм та проєктів.

Подолання негативних наслідків фінансової кризи триває і можна порекомендувати: пришвидшити розроблення та прийняття комплексу законів про банківську та кредитну діяльність; здійснювати політику, спрямовану на зміцнення авторитету Національного банку України; необхідно створити для суб'єктів економіки можливість вчасно оцінювати фінансовий стан будь-яких банків України; необхідно відновити довіру населення до національної грошової одиниці України; для банків варто зосередитися на своїй репутації.

Банківська система України протягом 2012–2015 рр. зазнала значних змін, що виражалися у пришвидшеному рості активів, капіталу, кредитів і депозитів у докризовий період, а також їх швидкому спаді під час порушення фінансової стійкості. Становлення та розвиток банківської системи тісно пов'язані з політичною та економічною ситуацією в Україні та в світі, а також зі створенням ефективного механізму управління банківською діяльністю, зі створенням системи регулювання і контролю банківських

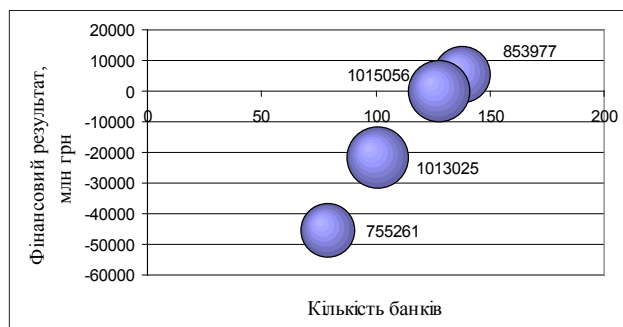

Рис. 5. Сучасний стан та динаміка розвитку банківської системи України

Складено за даними [5]

операцій. Позитивним є наявність у банківському секторі України іноземного капіталу, які мають змогу акумулювати вільні активи за ціною нижчою ринкової в Україні та видавати кредити на розвиток реального сектору економіки та поточне споживання. Банківський сектор стане ефективним лише тоді, коли зможе запропонувати кожному члену суспільства, незалежно від його матеріального становища, прийнятний механізм обслуговування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати проведеного дослідження сучасного стану та розвитку банківської системи України свідчать про наявність у банків певних проблем, зокрема з ліквідністю та прибутковістю, що вкрай негативно впливає на забезпечення безперервності перебігу відтворювальних процесів банківських установ і водночас обмежує їхні можливості щодо інвестування коштів в економіку країни й забезпечення тим самим безперервності відтворення на усіх його стадіях. Розглянуто комплекс заходів, спрямований на підтримку стійкого стану вітчизняних фінансово-кредитних установ, своєчасної нейтралізації і запобігання розвитку дестабілізуючих тенденцій, що сприятиме створенню передумов економічної стійкості і стабільному розвитку банківської системи України на довгостроковій основі.

Список використаних джерел:

1. Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів [Текст] : монографія / [О.В. Дзюблук та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. О.В. Дзюблюка ; Терноп. нац. екон. ун-т. – Т. : Астон, 2012. – 357 с.
2. Коваленко В.В. Банківська система України [Текст] : монографія / В.В. Коваленко, О.Г. Коренєва, К.Ф. Черкашина, О.В. Крухмаль. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 187 с.
3. Колісник М.Б. Банківська система України як учасник глобалізаційних процесів / Колісник М.Б. // Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. – 2011. – № 21.2. – С. 226-230.
4. Кузнецова С.А. Банківська система : практикум [Текст] : навч. посіб. / С.А. Кузнецова, З.С. Пестовська ; Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля. – Дніпропетровськ, 2014. – 346 с.
5. Офіційний сайт національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>.
6. Холодна Ю.Є. Банківська система [Текст] : навч. посіб. / Холодна Ю.Є., Рац О.М. ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 314 с.

Анотація. В статтю проаналізовано сучасний стан банківської системи України і визначено особливості її розвитку. Проведено аналіз фінансових результатів діяльності банків України. Авторами визначено основні фактори, які могли впливати на розвиток національного банківського сектора. Виявлені актуальні проблеми розвитку вітчизняних банківських установ, зокрема проблеми з ліквідністю та прибутковістю. Розглянуто комплекс заходів, спрямований на підтримку стабільного стану вітчизняних фінансово-кредитних установ, своєчасної нейтралізації і запобігання розвитку дестабілізуючих тенденцій.

Ключові слова: банківська система, стан, розвиток, банк, прибутковість, кредитованість, активи.

Summary. In the article it is analyzed the current state of the banking system of Ukraine and the peculiarities of its development. It is fulfilled the analysis of the financial results of banks in Ukraine. The authors identified the key factors that could affect on the development of the national banking sector. There were revealed the urgent problems of the domestic banks, including liquidity and profitability. It is considered a set of measures aimed at supporting of the steady state of the domestic financial institutions and timely prevention and neutralization of destabilizing trends.

Key words: banking system, state, development, bank, profitability, loans, assets.